

ÖĞRETMENLERİN BİLGİSAYARA YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Semra ERKAN

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi

GİRİŞ

Teknolojideki değişiklikler ve bilginin hızlı artışı toplumun pekçok alanında önemli değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişimle birlikte toplumun gereksinim duyduğu birey tipi, öğrenme ve bilginin dağıtımı da eğitimden beklentileri artıracak yönde değişim göstermektedir. Eğitim sisteminin bu toplumsal değişim ve beklentileri karşılayabilmesi ancak teknolojinin sunduğu olanakları kullanması ile mümkün olacaktır. Gelişen bu teknolojilerden birisi olan bilgisayar, günlük yaşamda olduğu kadar her tür ve kademedeki eğitim kurumlarında da bir öğretim aracı olarak kullanılmaya başlamıştır.

Bilgisayar bir öğretim aracı olarak ele alındığında en önemli nokta öğretmenin rolüdür. Sınıf ortamında bilgisayarların diğer eğitim materyalleri gibi etkin bir biçimde kullanılabilmesi için öğretmenin gerekli bilgi ve donanımına sahip olması gerekmektedir. Öğretmenin süreçteki rolü ve etkinlikleri dikkate alındığında, öğretmenlerin bilgisayara yönelik ilgi, tutum vb. duyuşsal özelliklerin bilinmesi önem taşımaktadır.

Öğretimin etkililiği ile yakından ilgili olduğu bilinen tutumlar “ insanların herhangi bir nesne, insan ve konulara ilişkin olumlu veya olumsuz duyguları” şeklinde tanımlanmaktadır (Petty&Cacioppo, 1996). Aynı zamanda tutumun “bireylerin bir duruma karşı cevapları üzerine etki eden ve deneyimlerden organize edilmiş mental ve nöral bir hazırlık durumu olduğu”na inanılmaktadır (Khine, 2001). Bilgisayara yönelik tutumlar denildiğinde de bireylerin bilgisayara ilişkin ne düşündükleri kastedilmektedir. Bilgisayara ilişkin olarak gerek öğrenci gerekse öğretmen tutumlarını konu alan araştırmalar incelendiğinde, bilgisayara yönelik tutumların cinsiyet, yaş, bilgisayar sahibi olma ve önceki bilgisayar deneyimi gibi faktörlerle ilişkili olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarının incelenerek bunların olumlu ya da olumsuzluk düzeylerine göre gerekli önlemlerin alınması, bilgisayarın eğitimde daha akılcı bir biçimde planlanıp uygulanmasına olanak sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, anaokulu öğretmenlerinin bilgisayara yönelik genel tutumlarının tespit edilmesi ve tutumların öğretmenlerin yaş, önceki bilgisayar deneyimi ve ev bilgisayarına sahip olma durumlarına göre değişip değişmediğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Anaokulu öğretmenlerinin bilgisayara yönelik tutumları nedir? Tutumlar ve yaş, önceki bilgisayar deneyimi ve ev bilgisayarına sahip olma arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışma var olan durumu ortaya koymaya yönelik betimsel bir çalışmadır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokullarında 2002-2003 öğretim yılında çalışan ve random olarak seçilen 164 anaokulu öğretmeni oluşturmaktadır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Verilerin elde edilmesinde, tanıtıcı bilgilerin yer aldığı ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve Aşkar ve Orçan (1987) tarafından geliştirilen ve bireylerin bilgisayara yönelik tutumlarını belirleyen “Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 156 Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisinden elde edilen verilere dayanmaktadır. Ölçme aracının amacı Aşkar ve Orçan (1987) tarafından “... Öğrenciler bilgisayardan korkuyorlar mı ya da bilgisayar kullanmaya isteklilikler mi? Bilgisayar hakkındaki duyguları nedir? Ve bilgisayarın önemini gerçekten takdir edip etmediklerini belirlemek” olarak ifade edilmiştir. Ölçek 15 olumlu ve 9 olumsuz olmak üzere toplam 24 maddeden oluşan 5’li Likert tipindedir (1= “kesinlikle katılmıyorum”, 2= “katılmıyorum”, 3= “kararsızım, nötr”, 4= “katılıyorum”, 5= “tamamen katılıyorum”). Olumlu maddeler “tamamen katılıyorum” seçeneğinden başlayarak 5, 4, 3, 2, 1 olarak puanlanmış, olumsuz maddelerde ise ters yönde bir işlem uygulanmıştır. Ölçeğin alfa güvenirlik katsayısı 0.89’dur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120, en düşük puan ise 24’tür. 72’nin üstündeki puanlar pozitif tutumları, 48’in altındaki puanlar da negatif tutumları göstermektedir. Veri toplama araçları öğretmenlere bir hizmet içi eğitim seminerinde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı (10. versiyonu) kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Öğretmenlerin Kimlik Bilgileri: Araştırma kapsamındaki anaokulu öğretmenlerine ait Kişisel Bilgi Formunda yer alan tanıtıcı bilgiler incelendiğinde; öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmının 18-25 yaşlar arasında (%45.7) olduğu (yaş aralığı 18-46), %38.4’ünün eğitim fakültesi mezunu, %20’sinin ön lisans mezunu ve %36’sının kız meslek lisesi çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunu olduğu, % 55.5’inin (2-5 yıllık), %15.9’unun (6-10 yıllık), % 10.4’ünün (11-15 yıllık) ve % 18.3’ünün 16 yıldan daha fazla öğretmenlik deneyimine sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin % 68.9’unun bilgisayar deneyimine sahip olduğu, ve öğretmenlerin % 50.6’sının ev bilgisayarına sahip olduğu görülmüştür.

Bilgisayara Yönelik Tutumlar: Tablo 1’de sunulduğu gibi öğretmenlerin tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 99.37, standart sapması 10.87’dir. Aşkar ve Orçan’a (1987) göre, ölçekten alınan 48’in altındaki puanlar olumsuz tutumları, 72’nin üzerindeki puanlar ise olumlu tutumları göstermektedir. Bu kritere göre eğitimcilerin bilgisayara yönelik tutumlarının yüksek derecede olumlu olduğu gözlenmiştir.

Tablo 1. Anaokulu Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Bulgular

N	\bar{X}	SD
164	99.37	10.87

Öğretmenlerin toplam tutum puan ortalamaları ve yaş grupları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çoklu Karşılaştırmalar İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Özet Tablosu

Değişkenler		N	X̄	SS	F	Sd	P
Yaş Grupları	1. 18-25	75	111.05	10.41	2.465	5;158	0.035* 1-4* 2-4* 3-4*
	2. 26-30	36	100.00	10.67			
	3. 31-35	19	100.68	11.04			
	4. 36-40	12	90.91	12.99			
	5. 41-45	14	95.07	11.32			
	6. 46 +	8	97.87	4.32			
TOPLAM		164	99.26	10.12			

*p<0.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutum puanları ve yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p < 0.05). LSD testi sonuçları genç öğretmenlerin (18-35 yaş) tutum puan ortalamasının yaşlı öğretmenlerin (36-40 yaş) tutum puan ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu durum, genç eğitimcilerin teknoloji ile daha kolay baş edebildikleri ve kendilerine avantaj sağlayan bu araca karşı olumlu tutum geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Delvecchio (1995), genç insanların bilgisayarla kendilerinden önceki jenerasyondan daha fazla etkileşimde bulunma fırsatına sahip olduklarını ve gençlerin yaşlı kullanıcılarından daha az bilgisayar kaygısına sahip olduğunu gözlemiştir. Selwyn (1999) ise, İngiltere’de 16 ve 19 yaşlarındaki öğrencilerin bilgisayara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla yaptığı çalışmada 16 yaşındaki öğrencilerin tutumlarının daha pozitif olduğunu bulmuştur. Bu bulgular bizim araştırma bulgumuzu desteklemektedir.

Tablo 3’de öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutum puan ortalamaları ve önceki bilgisayar deneyimi ve bilgisayarına sahip olma değişkenleri arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan bağımsız iki örneklem t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3: İki grup karşılaştırması için uygulanan Bağımsız İki Örneklem t Testi

Değişkenler		N	X̄	SS	t	Sd	P
Önceki bilgisayar deneyimi	Evet	113	100.43	11.68	2.117	131	0.036*
	Hayır	51	97.01	8.42			
Ev bilgisayarına sahip olma	Evet	83	99.01	12.11	-0.429	155	0.66
	Hayır	81	99.74	9.48			

*p<0.05

Tablo 3’de görüldüğü gibi, bağımsız iki örneklem t testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin tutumları ve önceki bilgisayar deneyimi arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir (p<0.05). Buna göre, bilgisayar deneyimine sahip öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu bulgu yukarıda belirtilen bulguya bağlı olarak ele alındığında, daha genç ve bilgisayar deneyimine sahip olan öğretmenlerin bilgisayara ilişkin bilişsel alt yapılarının yaşlı ve bilgisayar deneyimine sahip olmayan öğretmenlere göre daha iyi olduğu şeklinde

144 ÖĞRETMENLERİN BİLGİSAYARA YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

yorumlanabilir. Bu bulguya ilişkin olarak, öğretmenlerin bilgisayar deneyimlerinin onlara olumlu yaşantılar kazandırdığını söylemek mümkündür.

Loyd & Gressard (1986) ve Busch (1995) çalışmalarında bilgisayar tutumlarına etki eden en önemli faktörün önceki bilgisayar deneyimi olduğunu bulmuşlardır. Liu&Reed (1992) çalışmalarında bilgisayar deneyimi olmayan öğrencilerin bilgisayara karşı korku geliştirdiklerini gözlemişlerdir. Nash&Moroz (1997) tarafından yürütülen bir çalışmada da bilgisayar deneyiminin tutumları belirlemede giderek daha güçlü bir faktör olduğu rapor edilmiştir. Literatürdeki bu bulgular bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 3’de görüldüğü gibi t testi sonuçları değerlendirildiğinde, ev bilgisayarına sahip olan ve olmayan öğretmenlerin tutumları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($p>0.05$). Oysa ilgili literatürde (Wishart 1997, Nash & Moroz 1997, Selwyn 1999, Sexton ve ark.. 1999, Khine 2001 ve Fraze ve ark.. 2002) bilgisayara evden erişmenin pozitif tutuma sahip olmada avantaj sağladığına ilişkin bulgular vardır. Bu çalışmadan elde edilen bu sonuçlar önceki bulgularla tutarlık göstermemektedir. Bunun araştırmaya katılan öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutum puan ortalamalarının 99’un üstünde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen bulgulara dayanarak çalışmanın sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Sonuçlar

1. Anaokulu öğretmenlerinin bilgisayara yönelik tutumları olumludur.
2. Genç öğretmenler yaşlı öğretmenlere göre daha olumlu tutumlara sahiptir.
3. Bilgisayar deneyimine sahip öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumları, bilgisayar deneyimine sahip olmayanların tutumlarından daha olumludur.
4. Ev bilgisayarına sahip olan ve olmayan öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutum düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öneriler

1. Teknolojinin potansiyel yararına ulaşmak için hem hizmet öncesi hem de hizmet içinde anaokulu öğretmenlerine bilgisayara yönelik temel bilgiler ve bilinçlilik için fırsatlar sağlanmalıdır. Bu çabalar teknolojiye hızlı artışa ve değişime paralel olmalıdır.
2. Önceki bilgisayar deneyimi ve olumlu tutumlar arasındaki açık bağ halihazırdaki ve gelecekteki anaokulu öğretmenlerine bilgisayar teknolojilerini tanıtmak ve teknolojinin sınıf ortamına etkisini telkin etmek için sistematik çabalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu durum, üniversite personeli için bir uyarıcı niteliği taşıyabilir. Üniversite personeli, öğretmen adaylarının öğrencilik yıllarındaki tutumlarını bilmeleri önemlidir. Çünkü bu öğrencilerin bilgisayar teknolojilerini öğrenmek ve kullanmak için istekliliklerini büyük ölçüde etkiler.
3. Halihazırdaki uygulayıcılara bilgisayar teknolojilerini etkili şekilde kullanmaları için gereken bilgi ve becerileri kazandırma çalışmaları sürdürülmelidir.
4. Öğretmenlerin büyük bir kısmının orta sosyo ekonomik düzeyden geldiği bilinmektedir. Bu nedenle bilgisayara evden erişemeyen öğretmenlere okuldan erişme fırsatı sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

- AŞKAR, P. ve ORÇAN, H. (1987). **The Development of an Attitude Scale Toward Computers**. METU Journal of Human Sciences, V I/2, 19-23.
- BUSCH, T. (1995). **Gender differences in self-efficacy and attitude towards computers**. Journal of Educational Computing Research, 12 (2), 147-158.
- DELVECCHIO, J. (1995) **Phobia affects all ages**. Sydney Morning Herald.
- FRAZE, S., FRAZE, D., LANCE, K., & BAKER, M. (2002). **Texas Agri-Science Teachers' Attitude Toward and Stage of Adoption of the Internet**. Journal of Southern Agricultural Education Research. Volume 52, Number 1, 62-74
- KHINE, M.S. (2001). **Attitudes Toward Computers Among Teacher Education Students in Brunei Darussalam**. International Journal of Instructional Media, 00921815, Vol, 28, Issue 2.
- LIU, M. & REED, W.M. (1992). **Teacher Education Students and Computers: Gender, Major, Prior Computer Experience, Occurrence and Anxiety**. Journal of Research on Computing in Education, 08886504, (Summer, Vol. 24, Issue 4.
- LOYD, B.H. & GRESSARD, C.P. (1986). **Gender and amount of Computer experience of teachers in staff development programs: Effect on computer attitudes and perceptions of the usefulness of computers**. Association for Educational Data Systems Journal, 18 (4), 302-311.
- NASH, J.B. & MOROZ, P. (1997). **Computer Attitudes Among Professional Educators: The role of Gender and Experience**. Paper presented at the Annual Meeting of the Southwest educational Research Association, Austin, TX, January 23-25.
- PETTY, R.E. & CACIOPPO, J.T. (1996). **Attitudes and persuasion: Classic and contemporary approaches**. Colorado: Westview Press.
- SELWYN, N. (1999). **Students' attitudes towards computers in sixteen to nineteen education**. Education and Information Technologies, 4: 2, 129-141.
- SEXTON, D., KING, N., ALDRIDGE, J. & KILLIGORAN, I.G. (1999). **Measuring and Evaluating Early Childhood prospective Practitioners' Attitudes toward Computer**. Family Relations, Vol. 48, No.3, 277-285.
- WISHART, J. (1997). **Initial teacher training Students' Attitudes to Use of Information Technology and Individual Locus of Control**. Journal of Information Technology for Teacher education, Vol. 6, No. 3, 271-284.